

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Ex omnipotentia, & operatione Deo colligi præsentiam ipsius ad omnes res
ostenditur auctoritate. cap. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

Nov. Castr.

quo disponderetur ad coexistendū huic potius loco, quam illi: Itaque ut benè obseruat Nouo Castro in 1. dist. 37. qu. vn. §. ult. ad 3. dupliciter intelligi potest, aliquid incipere, vel desinere esse in loco, vno modo per accessum ad locum præexistentem, vel recessum ab eodem, altero per nouam positionem, vel desitionem loci: primo modo Deus nequit incipere, aut desinere esse in loco, quia datur vera mutatio; secundo verò modo nō datur mutatio eius, qui incipit esse in loco, & hoc modo non repugnat Deum incipere, vel desinere.

VII.
Marfilium.

Argumentum sumptum ab æternitate, quo utitur Marfilium in 1. quæstion. 39. art. 1. Conclusionem 1. non est à priori, imò nec proprie loquendo à posteriore: quoniam nec immensitas est ratio, cur æternitas conueniat Deo: nec e contra æternitas est ratio, cur eidem conueniat immensitas: sed solum procedit à paritate rationis, quoniā non habet maiorem extensionem virtutalem æternitas in ordine ad coexistentiam temporis, & eorum, quæ sunt in tempore, quam immensitas in ordine ad coexistendum loco, & ijs, quæ illo continentur: æternitas autē ex sua infinitate habet, ut respōdeat omni tempori, & rebus existentibus in illo: ergo eandem vim habebit immensitas ad coexistendum omni loco, & rebus contentis loco. Huic argumento respondet aliquis diuersam esse rationem in extensione virtuali in ordine ad tempus, & locum: quoniam in rebus creatis videmus quasdam minus extensas secundum durationem esse maiores alijs secundum quantitatem, & consequenter magis extensas in ordine ad locum: contra verò alias diuturnioris vitæ esse, exiguæ magnitudinis, ut videre est in equis, ac bobus cōparatis cum coruis, & cornicibus: nam bouum, equorūque vita est admodum brevis, coruorum, & cornicum longa: cum tamen magnitudine corporis hæ ab illis superentur: imò non repugnat, ut res finitæ magnitudinis habeat durationem infinitam, saltem synchegoromaticè: ergo ex æternitate vitæ diuinæ non colligitur immensitas magnitudinis virtualis in ordine ad locum. Hæc responsio euincit quidē in ijs, quæ non durāt, aut sunt magna per essentiam, minimè requiri, ut æqualis sit extēsiō virtualis, vel formalis in ordine ad tēpus, & locum: cum enim vtramq; habeant per participationē ab essentia diuina, non repugnat, ut participant plus de vna, & minus de altera. At verò Deus nihil habet per participationem à causa extrinseca, sed quidquid est, habet per essentiā, & secundum totam eius

perfectionem: & sicut non habet, vnde restringatur eius duratio ad hoc tempus, vel illud, sed est simpliciter infinita respōdens omni durationi creatæ, ita quoq; non est, vnde immēsitās ipsius, & extēsiō virtualis in ordine ad locum coarctetur. Et proinde, quamuis in rebus creatis, quæ magnitudinem, & durationem habent, non per essentiam, sed per participationem, nō valeat argumentum ex magnitudine secundum tempus ad magnitudinem secundum locum, aut vice versa: valet tamen in Deo, qui per essentiam est æternus, magnus, & immensus.

Ex omnipotentia, & operatione Dei colligi præsentiam ipsius ad omnes res ostenditur auctoritate.

CAPVT III.

Fundamentum sumptum ab omnipotentia, & operatione diuina dupliciter accommodari potest, vel à paritate rationis, quomodo capit. proximo ex æternitate ostensa est immensitas: vel à priori, aut posteriore: si priore modo sumatur, non est controuersia inter Doctores: nam omnes concedunt rectè sequi, sicut omnipotentia propter suam infinitatem extenditur ad omnes res, & loca, cōtingendo omnia tactu virtuali suę operationis, sic etiam extendi debere immēsitatem; ita ut Deus per indistantiam, & præsentiam localem coexistat rebus omnibus, ac locis. De secundo modo est controuersia; Est autem vis difficultatis in hoc; scilicet vtrum, si per impossibile supponatur abesse Deum à realiqua, vel loco, possit in eo operari, an verò ut operetur, necessario requiratur præsentia secundum locum: nam, si facta illa suppositione Deus operatur, nequaquā sequitur ex operatione præsentia ad locū: atque adeo neq; ex omnipotentia immensitas; si verò non possit operari propter distantiam, rectè sequitur ex operatione præsentia. Sententiam, quę negat sequi ex operatione præsentiam defendit Scotus in 1. d. 37. q. vnica, quem sequuntur discipuli eadē d. Bassol. q. vn. ar. 3. Mayron. q. 1. ar. 2. dum Bassol. impugnat secundam viam. Aquilan. q. vn. ar. 1. dubion. q. 2. Lychet. & Bargius q. vn. Ocham. qu. vn. lit. B. & C. Gabr. q. vn. art. 3. dub. 1. Nouo Castro q. vnica, ad finem, in solutione dubijs, & nonnulli Recentiores. Fundamenta huius opinionis interius expendentur.

Contra-

Contraria tamen ſententia amplectenda eſt: ac dicendum ex operationibus Dei tranſeuntibus colligi præſentiam ipſius ſecundum eſſentiam, quæ eſt communior inter Doctores Scholaſticos. Ita Altiſiodorenſ. lib. I. c. vii. q. I. Alenſ. I. p. q. 9. m. 2. ad primum. Albert. in I. d. 37. a. I. S. Thom. q. I. ar. I. & I. p. q. 8. art. I. cum Caietano, Sylveſtro, Chryſoſt. ſauello, & alijs recentioribus Thomiſtis ibidem, & libr. 3. contra Gentes cap. 68. cum Ferrarienſ. Bonauent. in I. d. 37. I. p. ar. I. q. I. A. Egid. I. etiam p. diſtinct. q. I. Richard. art. I. q. I. Durand. I. part. diu. in ſectio. quaſt. I. numer. 9. Aureol. quaſt. vnica, art. 2. propoſitione 2. 3. & 4. Capreol. q. vnica conſuſione I. & ad argumenta contra eandem conſuſionem. Hiſpalenſ. quaſt. vnica art. 3. Notab. I. & ar. 4. ad argumenta contra primam cõcluſionem. Soncinas q. 2. conſuſio. 3. Argent. quaſt. vnica art. I. conſuſione 2. Marſilius quaſt. 39. Maior quaſt. I. Palatius diſp. I. Dionyſ. Carthufian. quaſt. I. & apud eundem Petrus de Tarantalia, & Vdalricus, Iohannes Vigerius. Inſtit. cap. 19. §. I. verſ. 2. idem ſupponit Henric. in ſum. art. 30. q. 5. quatenus aſſerit, ideo Deum non mutari localiter, quãdo in diuerſis locis diuerſa operatur, quia eſt vbique præſens. Eadẽ eſt ſententia Patrum, nam ex operatione præſentiam Dei colligit Anſelm. in Monolog. cap. 19. 20. 21. & 22. Hugo Viſtor. lib. 7. eruditionis diſcalcei, qui eſt de Trinitatis ſumma per viſibilia agnitione, cap. 19. & Richard. de Sancto Viſtore li. 2. de Trinitate, cap. 23. Nyſſen. orat. catechetica, cap. 25. vbi, *Quis enim, inquit, eſt adeo puerili animo, & ingenio, vt ad vniuerſitatem aſpiciens non credat eſſe Deum eam induentem, & continentem, & ei inſidentem?* ab eo enim quod eſt, pendet omnia, nec fieri poteſt, vt ſit aliquid, quod in eo, quod eſt, non habeat eſſentiam: ſi ergo in illo ſunt omnia, & illud eſt in omnibus. Et Hierõ. in id ad Eph. 2. Facti eſtis prope in ſanguine Chriſti; Deus, inquit, vbique eſt, à quo quis poteſt ſuperari, cum eo ſint omnia? Et Anaſtaſ. Synait. I. 2. de rectis fidei Catholica dogmatis tom. I. Bibliotheca Patrũ, vbi inter alia ſic habet: *Rei, quæ effici coepit, tantisper dum peragitur, neceſſario adeſt natura agentis. Quiduis enim operis nemo, abſens ſi eſt, operatur. Deus igitur cũ nullo non tẽpore quiduis eorum, quæ ſunt, efficiat, cunctaq; moderetur, ac diſpenſet ſua iugi conſervatione, prorsus neceſſe eſt ſateri Deum, in quibus ineſſe, nec ab illo vnquam diſparari entium.*

perfero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua; vbi ex operatione manus diuinæ Regius vates arguit, Deum adeſſe rebus ſecundum eſſentiam: idemq; ſonare videntur verba Diui Paul.

Act. 17. *Non longè eſt ab vnoquoque noſtrum, in ipſo*

enim viuimus, mouemur, & ſumus: Vbi aperte ex operatione eius in nos colligit Apoſtolus indiſtantiam ipſius à nobis. Reſpondet rectiores ex his locis minimè colligi Deum eſſe ſubſtantialiter præſentem rebus, quia in eis operatur. Dupliciter autẽ illa interpretantur: prima interpretatio eſt, Sacras literas, cùm dicunt Deum vbique, & in omnibus nobis eſſe, ex eo, quod in ipſo viuamus, ac ſimus, & virtute eius cõſeruemur, non reddere cauſam rei, ſed cognitionis, & more humano ſe nobis accõmodare, vt ex Dei virtute, qua in omni loco cõſeruamur, intelligamus ipſum vbique eſſe, & vt ait Chryſoſt. hom. 38. in Acta, & Theoph.

Chryſoſt. Theoph. act. 17. *quasi ex eplõ corporali Dei in nobis præſentiam declarent;*

Act. 17. *ut ſicut ignorare nõ licet aërem vbique eſſe diſcuſum, cũ ipſo viuamus, ita etiam Deum vbique eſſe non ignoremus, quia nõ tantum per ipſum, ſed etiam in ipſo viuimus.*

Secũda interpretatio maximè accõmodatur ſententiæ D. Pauli illo loco. Act. 17. *Non longè eſt ab vnoquoque noſtrum, in ipſo enim viuimus, &c.* Vbi dicũt Apoſtoli inſtitutum eſſe ostendere, quam facilè Deus ab vnoquoque Hominiũ cognosci, & adorari poſſit: nam cũ vidiffet Athenis aram cum eiufmodi inſcriptione, *ignoto Deo*, vt redargueret inſcientiam illorũ, qui Deum ignotũ colerẽt, subiunxit, *quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis: Deus, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo ſunt, hic Cali, & terra cum ſit Dominus, non in manu factis templis habitat, & inſtrã, fecitq; ex vno omne genus Hominum habitare ſuper vniuerſam faciem terra diſſiniens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum, quætere Deum, ſi forte attrectent eum: quali dicat vniuerſa hæc operatus eſt, vt Homo auctorem ſuum quærat, & quali attrectet manibus, non quidem præſentia loci, aut tactu ſubſtantia, ſed vera cognitione, ac religione, quia verò vox illa, forte, quæ vſus fuerat, dubitationem ingerere videbatur, quali ſeipſum corrigens ſubiecit, *quãuis non longè ſit ab vnoquoque noſtrum, in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus*, hoc eſt, ad eius agnitionem comparandam non opus eſt à nobis ipſis diſcedere, habemus enim in eius operationibus ſufficiens argumentũ agnoſcẽdi illum, itaq; illud, *non longè eſt ab vnoquoque noſtrum*, ex vi diſcurſus*

D. Pauli

D. Pauli volunt non intelligi de præsentia secundum existentiam realem essentia diuinæ in nobis, sed de præsentia obiectiua, qua facili est cognoscibilis ex suis operationibus erga nos: quod colligunt ex eo, quod verba illa; *quamuis non longè sit ab vnoquoque nostrum*, referuntur ad illa alia; *Si forte attrectent eum*, quæ de cognitione, cultu, & amore nostro erga Deum intelligenda sunt.

IV. Antequam rationibus agam, expendam quam vim habeant allata testimonia ad hanc sententiam confirmandam, quod attinet ad locum Psalm. satis efficaciter ex illo colligitur; nam in prima illa interrogatione Prophetæ, nomine *Spiritus*, vel intelligitur ipsa substantia spiritualis Dei, ut expressè intelligit Basilii, Euthymius, & Lyrani in commentarijs eiusdem loci, & indicant Hieronym. & Augustin. ibidem, vel Spiritus sanctus, quæ est cõmuniõ interpretatio Patrum, ita Athanas. de natura humana suscepta post medium, Epistol. 1. ad Serapionem de Spiritu sancto, de cõmuni essentia Patris, & Filij, & Spiritus Sancti inter principium, & medium, & de vnita, ac sempiterna substantia Trinitatis lib. 5. in fine: Cyrillus Alexandr. lib. 13. Thesauri cap. 2. Basil. lib. de spiritu sancto cap. 22. & lib. 5. contra Eunom. ad medium, Ambrosius serm. 19. in Psalm. 118. super illa verba: *Prope estu Domine*. Theophil. Alexandr. Epist. 1. Paschali contra Origenist. ad medium habetur 3. tom. Bibliothecæ Patrum, Gaudentius tractat. de promissione Paracleti, qui est serm. 14. in tom. 2. Bibliothecæ, Theodoretus, & Euthymius in eum locum, quæ expositione supposita sensus est, *quo ibo à spiritu tuo?* hoc est, quo gentium abire possum, ubi à te, & essentia tua loco disitus sim? quasi dicat nusquam gentium; & deinde in sequentibus reddit rationem huius, & inter alia dicit, quod si ad extremos Oceani fines peruat, etiam illuc eum manus, siue potentia diuina deductura sit.

V. Porro locus Pauli absque dubio intelligitur, non solum de præsentia Dei secundum rationem cognoscibilitatis obiectiua, verum etiam de præsentia secundum essentiam: ita expressè intelligunt Athanas. de incarnatione verbi Dei inter medium, & finem, OEcumen. & Lyrani in commentarijs eius loci, & Patres, qui ad probandam Dei immensitatem eo testimonio vtuntur Irenæus lib. 4. aduers. hæreses capit. 36. Hilarius, & Ambrosius in id Psalm. 118. *Prope estu Domine*. Hieronym. in fine cõmmentarij in Habac. Theodo-

ret. in id Psal. 138. *Quo ibo à spiritu tuo?* quod etiam prima illa expositio sumpta ex D. Chrysost. supponit; nam, si Paul. vult, ut more humano colligamus Deum ubique esse ex virtute ipsius, quæ ubique viuimus, & conseruamur, quemadmodum ignorare non licet aërem esse ubique diffusum, cum ipso viuamus, profecto cõset ab operatione diuina in rebus sufficiens argumentum deduci ad probandam præsentiam ipsius secundum essentiam: & consequenter ex operatione rectè inferri præsentiam, alioquin neq; causam rei, neq; cognitionis traderet: id enim, ex quo aliud non rectè colligitur, nõ est causa illius cognoscendi, nisi fortè per accidens. Itaque Paulus voluit operationem Dei in rebus per se conducere tum ad notitiam Dei acquirendam, ut benè habetur in secunda interpretatione superius adducta, tum etiam ad arguendam immediatam præsentiam secundum essentiam in eisdem. Etenim Beatus Apostolus ratiocinationis suæ occasione sumpsit ex ara illa, quam viderat inter Atheniensem simulacra cum inscriptione illa: *ignoto Deo*, & duo reprehensione digna in eare animaduertit: alterum, quod veriminis notitia carerent, & colerent numen ignotum: alterum, quod crederent verum numen instar inanij Deorũ ara. id est, tẽplo contineri, ac indigere basilicis ad habitandum, aut hominum cultu, & veneratione: & vtrumq; ex operationibus diuinis redarguit. Primum quidem, quoniam ignorare non licet Deum conditorẽ vniuersi, & suismet effectibus quasi radijs sese mentis humanæ oculis ingerentem: Secundum verò, quoniam is, qui nullis certis locorum spatijs includitur, non indiget templo, cui quasi additus sit ad habitandum; & is, qui non longè est ab vnoquoque nostrum, sed singulos mirabiliter inhabitat, nõ opus habet arca, vel templo, quo Homines conueniant ad cultum illi exhibendum, cum in se ipsis Deum præsentem habeant: & vtramq; præsentiam nempe cognoscibilitatis obiectiua, & indistantiæ secundum propriam essentiam intellexit illis verbis: *quamuis non longè sit ab vnoquoque nostrum*, & vtramq; sufficenter probauit ratione, quam subtexuit sequentibus: *in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus*, nam ab effectibus pendentibus actu à causa effluente agnoscitur causa non solum absolute, sed vt actu præsens operi suo, vt inferius vberius ostendam. Et hoc ipsum indicat modus ille loquendi, *in ipso viuimus*; nam terminus *in*, videtur constituere Deum instar fundamenti actu fulcientem vitam,

motum,

Basilii.
Euthym.
Lyrani.
Hieronym.
Augustin.
Athanasius.

Cyrrill. Alex.
Basilii.

Ambrosius.
Theophil.
Alexand.

Gaudent.

Theodoret.
Euthymius.

Athanas.
OEcumenius.
Lyrani.

Irenæus.
Hilar.
Ambrosius.
Hieronym.
Theodoret.

motum, & existentiam nostram, & consequenter ipsius erga nos propinquitatem, atque praesentiam indicare: Et hic est sensus Patrum, qui saepe hoc testimonio, & ratione Pauli utuntur ad Dei praesentiam in rebus omnibus comprobendam. Ita Ambrosius in libello de dignitate conditionis humanae initio. *Deus, inquit, vnus semper, vbique totus est, omnia viuificans, mouens, & gubernans, sicut Apostolus confirmat, quod in eo viuimus, mouemur, & sumus.* Hieronym. Isai. cap. 66. Initio probans multis testimonijs Dei immensitatem, adducensque illud Hier. 23. *Caelum, & terram ego impleo, addit, in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus.*

Theodoret. in id. i. ad Corinth. 15. *ut sit Deus omnia in omnibus. Nunc enim, inquit, vbique quidem est per essentiam, habet enim naturam, quae non potest circumscribi, & in ipso viuimus, mouemur, & sumus; ut ait Diuinus Paulus, & term. 10. de prouidentia ad medium; Si itaque, inquit, in illo mouemur, & sumus, iuxta Apostoli vocem, nulla vndique mundi pars Deo destituta est.*

VI. Quidam recentiores videntes scripturam, & Patres maxime fauere huic sententiae, quae docet ex operatione diuina ad extra colligi immediatam praesentiam Dei ad omnes res, alia vero ex parte existimantes cum Scoto ex praecisa ratione agentis immediate non colligi immediatam praesentiam agentis ad passum, aiunt, quamuis operari indistans non operando in propinquum, & quaedam perfectio, quoniam vendicat independentiam à contactu quantitativo, & illimitationem virtutis actiue, absolute tamen perfectius esse modum operandi, quo agens est magis propinquum intus, & indistans à passio, & per se adest omnibus suis effectibus, si hinc non sequitur vlla distractio, aut immunitio virtutis, ut indicat Diuus Thomas quodlib. 11. qu. 1. art. 1. ad 4. atque adeo hunc operandi modum, si ab eo separentur imperfectiones, quae in agentibus creatis permixtae sunt, non de Deo negandum. Alij verò dicunt, quamuis ex eo solum, quod Deus vbique operetur, non colligatur immediata praesentia eius ad res, colligi tamen ex eo, quod agat, & conferuet omnes omnino res, ut agens primum, ac perfectissimum: nam hic modus agendi continet virtutem infinitam, qualis esse debet virtus agentis primi; at verò ens infinitum in omnibus rebus praesens est. Et hoc modo aiunt concludere argumentum Diui Pauli, & Patrum ex eo probantium Deum esse in rebus omnibus, quia facit, & sustentat omnia, scilicet ut causa perfectissima, &

infinita. Ad testimonium verò Pauli, & dicta Patrum respondent, non opus esse, ut omnes consequentiae, quae sunt in sacris literis, vel à Patribus, sint formales, quae scilicet habeant omnem vim suam spectatis solum rationibus formalibus vocabulorum.

Hi tamen omnes eneruant, aut potius mutant argumentum Pauli, & Sanctorum Patrum. Primi quidem, quoniam non colligunt simpliciter eo eo, quod Deus alicubi operetur, debere esse ibidem praesentem, quoad substantiam, sed quia hic modus dicit perfectionem, & potest separari ab imperfectione, colligunt competere Deo. At D. Paulus hoc non curauit, neque hoc argumento usus est ad promiscuam turbam, sed ratione magis apparente, & quae facile percipi posset; ea verò est, quod agens est, ubi habet peculiare effectus in nullam aliam causam reducibiles, ut habet Deus. Itaque, etiamsi illa prima collectio recentiorum idonea sit, est longe diuersa à collectione D. Pauli: quae ex operatione ipsa concludit immediatam praesentiam Dei in rebus. Secunda quoque suam habet vim, sed est aliena à mente D. Pauli: is enim non adeo ineptè discurrere debuit, ut supponeret id, quod intendebat, volebat autem persuadere Atheniensibus Deum non includi loco certo, aut templo, nec egere ara, ut à nobis colatur, cum non longe sit ab vnoquoque nostrum: itaque intendebat probare Deum esse à nobis indistantem, quia in ipso viuimus, mouemur, ac sumus: Si verò in ratione ipsa supponeret nos esse, ac moueri in Deo tanquam in agente primo, ac infinito, supponeret ipsum esse immentum, & consequenter non longe ab vnoquoque nostrum: quod intendebat probare. Præterea, aut argueret ex infinitate agentis, qua agens est, hoc est ex infinita potentia Dei, aut ex infinitate eius in ordine ad locum, aut denique ex infinitate entitativa in se: non ex prima, nam si ex infinitate potentiae in genere potentiae colligitur immediata praesentia ad omnem rem, vel locum possibilem, quo virtus fuerit maior, vel minor, respondebit maiori, vel minori quantitati spatij, quod esse aperte falsum experientia docet. Non ex secunda, quoniam tunc supponeret idem omnino, quod probare intendebat. Non denique ex tertia, quoniam tunc esset collectio per accidens, & eo modo ex illo principio possent colligi omnes omnino perfectiones diuinae: non minus enim ex infinitate entitativa Dei colligitur vna perfectio, quam alia: at verò Paul. & Patres indicant speciali ratione colligi im-

VII.

mediatam præſentiam Dei ex immediata eius operatione, vt re vera colligi in ſequentibus oſtendam.

Oſtenditur rationibus ex operatione diuina rectè inferri præſentiam eius ad omnia.

C A P V T IV.

I. **P**Oſt diuina teſtimonia, & Patrum diſtinctione agendum eſt. Præmittendum verò ex Logica nihil referre ad bonam illationē vtrū procedat ex cauſa, vel effectū à priore, aut poſteriore, dummodo tamen cum veritate antecedentis ſtare nequeat falſitas cōſequentis, & veritas huius per ſe ex illius veritate inferatur, non aſſumpto termino extraneo: nam rectè inferitur, ſi *dies eſt, ſol lucet*, & tamen poſterioris natura eſt diem eſſe, quam ſolem lucere, rectè item inferitur, ſi *ſignum actū imprimitur in ceram ſigillo, hoc tangit illam immediate*: & tamen prius natura eſt tactus ſigilli imprimētis figuram ceræ, quam ipſa impreſſio. Ita quoque, & ſi in aliquo caſu concedatur operationem Dei eſſe priorem natura, quam ſit actualis præſentia ipſius ad rem, vel locum, vbi operatur, non proinde eſt inutilis collectio præſentia ex operatione. Reſpondent quidam ſigillum prius eſſe præſentem ſubſtantia molli, vel fluidæ, quam characteris ſui formam imprimat: & ideo non valere argumentum ſumptum ab exemplo eius. Verum non eſt negandum ſigillum, ſicut eſt præſens ceræ, cui imprimit figuram, eſſe quoque præſens ipſi figuræ: in argumento vero propoſito non ſumitur comparatio à præſentia ſigilli ad ceram, vel aquam, ſed ad ipſam figuram impreſſam, quæ eſt poſterior tactu impreſſiuo ſigilli: Ex quo tamen rectè concluditur præſentia ſigilli ad figuram. Eodem modo licet admittamus rem creatam eſſe poſtერიore tactu actiuo Dei, qui eſt ipſius operatio, quia tamen hæc quoad immediatam dependentiam actualem à Deo eſt ſimilis figuræ impreſſæ ab annulo in re liquida, quemadmodum ex actualifiguratione rei liquidæ rectè deducitur immediata præſentia annuli, ita ex actuali operatione Dei rectè colligi poteſt immediata præſentia ipſius ſecundum ſubſtantiam.

II.

Caietan.
Sylueſt.

Notandum præterea Caietan. i. p. q. 8. art. i. §. Nota ſecundo, & Sylueſtrum eodem articulo, initio, duos aſſignare indistantia

modos inter agens, & effectum: nempe quando agens eſt immediatum immediate virtutis, quod contingit quoties virtus agentis iungitur effectui non mendicando talem coniunctionem ab alia virtute: vel immediate ſuppoſiti, quando agens attingit effectum nullo alio ſuppoſito interueniente inter effectū; & primum agēs, quod vt verum ſit, ita intelligi debet, vt influxus, qui ab agente procedit, non exeat mediante alio ſuppoſito, quod ſit tota ratio operandi proximè attingens effectum. Hoc verò duobus modis euenire poteſt, primo ſi nullum aliud omnino ſuppoſitum operetur, quomodo De⁹ creat immediate immediate ſuppoſiti: deinde ſi, quamuis aliud ſimul operetur, primū non ſolū agat, quatenus agit per ſecundum, ſed etiā influxu proprio, à ſe immediate procedente attingat effectum, & vtrouis ex his modis agēs immediate operetur neceſſario requirit, ſeu infert præſentia ſubſtantialem ſui ad effectū: diuerſa quippe eſt ratio immediationis in agēdo, atque in exiſtendo: nam Scotus admittit cōlum immediate ſuppoſiti gignere animalia imperfecta in terra, cum generationem illam ſubſtantialem, non niſi à cōlo attingi velit; & tamen negat immediationē ſecundum locū, itaq; immediatio in agēdo excludit interuentum alterius cauſæ inter effectū, & cauſam quæ dicitur agere immediate: immediatio vero in exiſtendo excludit diſtantiā vnus ab altero. Tripliciter autem fingi poteſt agens non eſſe immediatum paſſo quoad præſentiam ſubſtantialem. Primò, ſi agens loco diſſitum nihil omnino agendo in medium producat effectum in loco remoto. Secundò, ſi quoad exteriores tantum partes ſit contiguum, & immediatum paſſo: adhuc enim quoad partes intrinſecas diſtat à paſſo, neque illis eſt immediate præſens: denique, ſi alterutro horum modorum diſtas per virtutem à ſe procedentem attingat paſſum longè remotum, vel ſaltem diſponat ad ſuſcipiendam formam à ſe ipſo immediate producendam. Et de ſecundo quidem, ac tertio modo inferius dicam, nunc de primo agendum eſt.

Eſſe verò hunc modum impoſſibilem, ſaltem in actionibus cauſarū ſecundarum, Scot. quoque, & eius ſectatores admittunt, ſemper enim requirunt actionem aliquam agentis immediatum paſſum, licet non exigant vt per eam, vel terminum ipſius tanquā inſtrumentum agentis principalis, attingatur effectus productus in loco diſſito. Impoſſibilitas verò huius primi modi oſtenditur hoc argumento: Omnis actio ſuppo-

III.